

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ'NDE BİLİM TARİHİ'NİN KURUMSALLAŞMASININ 30. YILI

Bilim tarihi araştırmalarının ve eğitiminin İstanbul Üniversitesi içindeki gelişim tarihi söz konusu olduğunda, 2015 yılının özel bir yeri vardır. Bu yıl, İstanbul Üniversitesi'nde bilim tarihi dalının kurumsallaşmasının 30. yılıdır.¹ Yüksek Öğretim Kurulu'nun 22.9.1982 tarih ve 3939 sayılı yazısı ile İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü içinde kurulacak yeni anabilim dalları arasında yer alan Bilim Tarihi Anabilim Dalı, 1985-86 öğretim yılının başından itibaren Felsefe Bölümü Lisans Programı içinde ilk bilim tarihi derslerini vermeye başlamıştır. Ekim 1985'te, Fakülte'nin 3. katında yer alan 326 numaralı derslikte (Mehmet Akif Dershanesi) ilk dersin (*Bilim Tarihine Giriş*) verilmesinin üzerinden 30 yıl geçti. Bu otuz yıl, üniversite hayatının ayrılmaz bir parçası olan zorluklara olduğu kadar, güzel gelişmelere ve verimli çalışmalara da tanıklık etti.

Bilim Tarihi Bölümü'nün araştırma ve eğitim faaliyetini tanıtmak amacıyla daha önce *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* dergisinde çeşitli yazılar yayımlandı. Derginin bu sayısında yayımlanan 2010-2015 faaliyet raporu önceki yazılarla birlikte Bölüm'ün ilk 30 yıllık çalışmasına kısmen de olsa ışık tutmaktadır.² Bu yazıların, 30 yılda yapılanları ve yapılamayanları ileride değerlendirmek isteyenler için faydalı olacağını ümit ediyoruz.

1985 yılından itibaren yaşanan inişli çıkışlı gelişmeler, diğer bir ifade ile 1989'da Anabilim Dalı'ndan Bölüm'e, 2000'de Bölüm'den Anabilim Dalı'na geçişler ve 2009 yılı sonunda yeniden Bölüm'e dönüştürülme kararı, ister istemez 4 yıllık 'Bilim Tarihi Lisans Programı'nın sürekliliğini de etkilemiştir. 1992-93 ders yılında başlatılan bu program, ilk mezunlarını 1996'da vermiş ve 2002 yılı sonuna kadar toplam 141 öğrenci mezun etmiştir. 2009 yılında yeniden Bölüm olunması üzerine, 2011-12 ders yılında tekrar ÖSYS ile lisans

¹ Feza Günergun, "İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilim Tarihi Bölümü'nün kuruluşu ve 1984-94 yılları arasındaki faaliyeti," *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, c.1, 1995, s.1-18; Mustafa Kaçar, "Cumhuriyet'in 75. kuruluş yıldönümünde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilim Tarihi Bölümü," *Türkiye'de Bilim, Teknoloji ve Tıp Tarihi Çalışmaları*, Ed. F. Günergun, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yay. No.3421, Ankara 2000, s. 43-79; Feza Günergun, "İstanbul Üniversitesi'nde Bilim Tarihi'nin Kurumsallaşması: Araştırmalar ve Eğitim Programları (1984-2004)", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, c. 2, sayı 4 (Türk Bilim Tarihi Özel Sayısı), 2004, s. 547-580.

² Gaye Şahinbaş Erginöz, "İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilim Tarihi Anabilim Dalı'nın çalışmaları (2000-2003), *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, c.5, sayı 2, 2004, s.117-137; Gaye Şahinbaş Erginöz, "İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilim Tarihi Anabilim Dalı'nın çalışmaları (2004-2009), *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, c.13, sayı 1, 2011, s. 117-148; Gaye Şahinbaş Erginöz, "İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilim Tarihi Anabilim Dalı'nın çalışmaları (2010-2015), *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, c.16, sayı 2, 2015, s.81-115

programına öğrenci alınmış ve 2014-15 ders yılı sonunda (Haziran 2015), programdan 18 kişi mezun olmuştur. Lisansüstü eğitim de, bu gelişmelerden nispeten etkilenmiş olsa dahi, 1993-2015 tarihleri arasında 18 yüksek lisans ve 9 doktora tez çalışması tamamlanabilmiştir. Halen 4 doktora tezi sürdürülmektedir.

Bilim Tarihi Bölümü'nün açtığı lisans ve lisansüstü programları (özellikle 2011-2012 yılında açılan ve bir öncekinden farklı bir vizyona sahip olan yeni lisans programı), Bölüm öğretim üyeleri yanında, Bölüm dışı öğretim üyelerinin olumlu yaklaşımları ve destekleri ile yürütülmüştür. Gerek İstanbul Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinden gerekse diğer üniversitelerden gelecek lisans ve lisansüstü programlarına destek veren öğretim üyelerine teşekkür borçluyuz.

Son 30 yılda, Bölüm'de araştırmaya verilen önem, Bölüm elemanlarının yayın listelerine de yansımıştır. Maddi imkânlar elverdiği ölçüde, yurtdışındaki bilim tarihçileri ve kurumlar ile ortak çalışmalar, toplantılar düzenlenmiştir. Yurtdışından gelen davetler, Bölüm'ün İstanbul'da düzenlediği uluslararası toplantılar, Bölüm elemanları ile yabancı bilim tarihçileri arasında verimli bir işbirliğinin kurulmasını sağlamıştır.

Bölüm, bilim tarihi lisans eğitimi vermenin yanı sıra, Türkiye'nin ihtiyacı olan uzmanları yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bilim Tarihi Bölümü'nün genç öğretim üyeleri ve son yıllarda kadrosuna katılan araştırma görevlileri, değişik bilim dallarının (astronomi, matematik, haritacılık, biyoloji vd.) tarihi yanında, bilim ve teknolojinin ülkelerarası aktarımı, bilim insanlarının ve kurumlarının tarihi ve diğer konularda araştırma yapmaktadır. Diğer taraftan, bu genç kadronun bilimsel ve akademik verimliliği, İstanbul Üniversitesi'nde yapılan bilim tarihi çalışmalarının uluslararası düzeye ve çevrelere taşınmasına katkıda bulunmuş ve bulunmaktadır.

Bilim Tarihi Bölümü'nün benzeri çabaları sürdürmesi, bilim tarihi mezunlarının üniversitelerde açılması planlanmış ama aktif hale getirilmemiş Bilim Tarihi Anabilim Dallarında istihdamları, Türkiye'de bilim tarihi araştırmalarına ve eğitimine yeni bir ivme getireceği gibi, bu dalın ülkemizde yaygın bir şekilde tanınmasına ve kültür araştırmalarının bir parçası haline gelmesine de katkı sağlayacaktır.

Prof. Dr. Feza Günergun
Osmanlı Bilimi Araştırmaları, Editör
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bilim Tarihi Bölümü Başkanı